

Motion till riksdagen 2021/22:1206

av **Lars Thomsson (C)**

En tredje elkabel till Gotland

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att staten ska säkerställa att den bästa och snabbaste lösningen för en tredje elkabel till Gotland genomförs, för att säkerställa öns elförsörjning, utveckling och klimatomställning, och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Gotland har sedan lång tid varit beroende av kablar från fastlandet för sin elförsörjning. Den första anlades 1954 och är numera borttagen. Dagens två kablar som är i funktion anlades 1983 och 1987. De börjar därmed närma sig åldersstrecket då de är uttjänta. Detta trots att de nyligen fått ny styrutrustning. På ön finns även reservkraftverk i form av dieselaggregat och gasturbiner, som också börjar bli ålderstigna.

Gotland har under de senaste åren upplevt en allt osäkrare elförsörjning, med allt fler totalavbrott. Detta är hämmande för öns utveckling, både för pågående verksamheter, utökning av befintliga verksamheter och för nya etableringar. Behovet av en stabil elförsörjning är väldigt påtagligt hos alla, det är en grundförutsättning för alla regioner.

Gotland var lovat en tredje elkabel sedan Svenska kraftnät tog ett inriktningsbeslut 2009 om att genomföra 1 000 MW överföringskapacitet till ön. Därmed skulle det sista länet kunna anslutas till stamnätet. Det fanns tre huvudskäl till beslutet hos Svenska kraftnät: de ansåg det rimligt att ansluta Gotland till stamnätet som län, att det var klokt att nyttja Gotlands goda vindlägen och att elkraft behövdes i södra Sverige. All planering har sedan dess byggts på detta besked, såväl hos Svenska kraftnät som hos Vattenfall och alla aktörer på Gotland. Därför var chocken total när Svenska kraftnät efter åtta år, i maj 2017, meddelade att de avbröt sina planer och att projektet med Gotlandskabeln avslutades.

Gotland har goda naturliga förutsättningar för vindkraft. Därför blev Gotland vindkraftens vagga i Sverige med en omfattande utbyggnad som startade i början av

1980-talet. Idag har ön ca 140 vindkraftverk med ca 185 MW ansluten effekt. Totalt står den lokala vindkraftselen för ca 45 % av öns elförsörjning varje år.

Sedan lång tid är det i princip stopp med utökad anslutning av storskalig förnyelsebar energiproduktion eftersom de befintliga kablarna är fulla. Idag är det möjligt att vända eltransporten i en av kablarna, det sker ca 1 000 gånger per år när den lokala produktionen är större än den lokala konsumtionen.

Under 2021 meddelade regeringen att det skall bli en tredje elkabel till Gotland, och att Svenska kraftnät fick i uppdrag att utreda hur det skall genomföras. Detta är ett utmärkt steg framåt och väldigt välkommet för att Gotland skall kunna hänga med i utvecklingen. En tryggad basförsörjning av el är ett minimikrav för regional utveckling. Det avgörande nu är att utrednings- och tillståndsarbetet framskrider med högsta möjliga fart; ön kan inte vänta ytterligare 10 år på förbättrad elförsörjning.

Gotland är sedan sommaren 2017 utsett som pilotlän av regeringen för omställningen till ett 100 % förnyelsebart samhälle. Förstudien och färdplanen pekar på ett flertal inriktningar som pilotinvesteringar, systemöversyn och regelförändringar. Men förstudien klargör också att det kommer att behövas grundläggande infrastruktur för att kunna genomföra omställningen till ett klimatsmart samhälle.

Gotland har ett väldigt centralt läge i Sveriges försvarsförmåga. En av de avgörande funktioner som behöver finnas på Gotland är en säker elförsörjning sett ur totalförsvarssynpunkt. Den pågående uppbyggnaden av totalförsvaret på ön, som Länsstyrelsen i Gotlands län ansvarar för, lyfter särskilt denna aspekt.

Cementa i Slite tillhör en av landets absolut största punktutsläpp av koldioxid. Företagets ambition och gällande lagstiftning gör att de har mål att bli klimatneutrala till år 2030. Detta trots bolagets problem med brytningstillstånd. Det kommer att kräva väsentligt mera el. Deras beräkningar pekar på att Gotlands samlade elkonsumtion då stiger till ca 3 TWh i förhållande till dagens ca 1 TWh. En absolut grundförutsättning för lyckas med det är en tredje elkabel.

Det finns ett privat initiativ som är framdrivet av Hitachi ABB med ett projekt som är i förprojekteringsfas med en överföringslänk Sverige–Gotland–Lettland. Detta projekt är väldigt långt framskridet och är godkänt i EU som ett Project of Common Interest, PCI. Det finns all anledning att Svenska kraftnät har tät kontakt med detta enskilda initiativ för att hitta bästa och snabbaste möjliga lösning på överföringsproblematiken för Gotland.

Utvecklingen av vindparker till havs i Östersjön är väldigt snabb just nu. Teknikutvecklingen, djupgåendet på fundamenten och kostnadsutvecklingen är väldigt positiva de senaste åren. Det gör att det pågår skarpa projekt på ca 130 TWh produktion i skrivande stund. Av dessa ligger ca 70 TWh runt Gotland. Detta är en avgörande faktor att ta hänsyn till vid kommande utformning av en tredje elkabel till Gotland.

Med stöd i det ovan anförda bör därför riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening vad som anförts i motionen om att staten skall säkerställa att bästa och snabbaste lösning för en tredje elkabel till Gotland genomförs, för att säkerställa öns elförsörjning, utveckling och klimatomställning.

Lars Thomsson (C)